

ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ И РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИЙ

И. И. Вакулик

Аннотация. В статье рассмотрена проблема формирования компетентного подхода как одного из векторов системы высшего профессионального образования, который пребывает в русле интеграционных процессов в науке.

Ключевые слова: язык как матрица, латинский язык, компетенция, профессиональная подготовка, высшее профессиональное обучение, гуманизация образования

УДК 81'367.625.41

ОБ'ЄКТНІ ТА СУБ'ЄКТНІ ІНФІНІТИВИ В РОЛІ ДОДАТКА

Н. Ф. ГРОЗЯН, кандидат філологічних наук, доцент

Кримський інженерно-педагогічний університет (м. Сімферополь)

E-mail: n.f.grozyan@mail.ru

Анотація. У статті з'ясовано статус інфінітива в мовній системі, визначено специфіку об'єктного та суб'єктного інфінітивів. Формально-синтаксичне уживання інфінітива детерміноване виконанням синтаксичних функцій чотирьох частин мови. Схарактеризовано уживання об'єктного інфінітива в ролі додатка та окреслено його зв'язок з дієсловами зі значенням волевиявлення, прохання тощо. Інфінітив виконує подвійну функцію – як об'єкта і суб'єкта дії, сполучаючись із модальними дієсловами на позначення суб'єктивно-емоційної оцінки.

Ключові слова: об'єктний інфінітив, суб'єктний інфінітив, граматичне обґрунтування статусу, синтаксична функція, додаток, міжчастиномовна форма

Актуальність (Introduction). Звернення до синтаксичної природи окремих частин мови, дослідження фундаментального мовного явища, що зветься «синтаксисом форми» [9, с. 56], зумовлено посиленням у сучасній науці зацікавленості вивченням функційного аспекту мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). І. Р. Вихованець вважає, що в «системі частин мови можливі проміжні структури, які або розподіляються відповідними групами між різними частинами мови, або являють собою морфологічні двочастиномовні загальні форми із закладеними в них потенційними закономірностями закріплення за граматичними сферами» [3, с. 163–164]. Показовим у цьому аспекті є синтаксичне функціонування інфінітива як специфічної міжчастиномовної форми, позбавленої чітких морфологічних характеристик, що властиві двом основним частинам мови – дієслову та іменнику. Тому диференціація синтаксичних функцій інфінітива та їхній усебічний аналіз є важливим для впорядкування дієслівної системи української мови, однак у сучасній лінгвістиці вивченню особливостей функціонування інфінітива в різностильових текстах приділяється недостатньо уваги.

Мета (Purpose). Мета статті – проаналізувати статус інфінітива в системі мови та його походження, схарактеризувати функціонування інфінітива як специфічної міжчастиномовної форми в ролі додатка.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, трансформаційний та компонентний аналіз.

Результати (Results). Обґрунтування теоретичних основ визначення інфінітива, екскурс щодо його походження та дослідження синтаксичної ролі інфінітива в реченні є предметами розгляду в розвідках відомих українських лінгвістів. Проблему статусу інфінітива та його походження досліджували М. А. Жовтобрюх та Б. М. Кулик, В. М. Русанівський і І. Р. Вихованець [5; 14; 2].

Значну увагу в мовознавчій літературі приділено синтаксичним функціям інфінітива в ролі головних членів речення (І. Р. Вихованець [3], Н. С. Валгіна [1], Н. Л. Іваницька [7], І. Р. Швець [19] та ін.). Ґрунтовно розроблена в граматичній науці теорія про синтаксичне розмежування об'єктного та суб'єктного інфінітивів [3, с. 81; 6, с. 15; 16, с. 130]. Синтаксичним функціям інфінітива в ролі другорядних членів речення присвячені окремі дослідження (І. І. Слинько [15], І. Р. Швець [19] та ін.).

Питання статусу інфінітива в мовній системі продовжує викликати різні тлумачення серед науковців. У словнику лінгвістичних термінів інфінів характеризують як незмінну форму дієслова (лат. *modus infinitivus* – неозначений спосіб), яка в слов'янських мовах, крім болгарської і македонської мов, що втратили інфінів, з усіх категорій дієслова зберігає тільки категорії виду, стану і перехідності-неперехідності. За своїми функціями в реченні інфінів наближається до віддієслівного імені [10, с. 98]. Г. П. Півторак, автор статті «Інфінів» в енциклопедії «Українська мова», визначає інфінів як неозначену форму дієслова, для якої характерні лише загальнодієслівні граматичні категорії виду та перехідності-неперехідності, при цьому інфінів називає дію або процесуальний стан без вказівки на спосіб, час, особу, число і рід [13, с. 211].

Нерозв'язаним є питання про походження інфінітива. На думку П. О. Леканта, інфінів – це форма давального відмінка однини віддієслівного іменника, який втратив інші відмінкові форми і перейшов у систему дієслова [17, с. 216]. Однак у традиційних граматичних описах інфінів визначено як початкову форму дієслова, що є центром усієї дієслівної системи [5, с. 320], а уже в найновіших дослідженнях із граматики його кваліфіковано як напівморфологізований синтаксичний іменник, що є наслідком транспозиції особово-часових форм дієслова в позицію теми, тобто наслідком синтаксичного ступеня субстантивзації згаданих форм дієслова [2, с. 81–82]. Науковці розглядають гіпотезу про виникнення інфінітива з імені як первинної форми існування одиниць мови для формування дієслова як частини мови [6, с. 13–14]. Цієї думки дотримується І. Р. Вихованець, який вважає, що за набором граматичних ознак інфінів більшою мірою закріплений за граматичною сферою іменника, ніж дієслова, оскільки в інфінітиві зазнають нейтралізації найважливіші дієслівні категорії часу, способу й особи. Вчений стверджує, що таким чином інфінів синтаксично набуває ознак відмінка, називного або знахідного, що є найважливішою граматичною категорією іменника [2, с. 81–82]. Визначення частиномовної приналежності інфінітива є дуже важливим, адже від розв'язання цього питання залежить тлумачення інфінітивного сегмента чи як суфікса, чи як флексії.

Прикметною рисою формально-синтаксичного вживання інфінітива є те, що він може виконувати всі чотири загальні функції, тобто синтаксичні функції

чотирьох частин мови: дієслівну функцію присудка і головного, співвідносного з присудком, члена односкладних речень (*Діти хочуть гуляти; Чоловік ладен допомогти; Почало розвиднятися*), іменникову функцію підмета, а також керованого другорядного члена речення (*Полковник зупинив поглядом Єпіфанія, наказав мовчки стояти* (Р. Іваничук); прикметникову синтаксичну функцію атрибута (*Маю тверду тактику — мовчати* (У. Самчук) та прислівникову синтаксичну функцію детермінантного другорядного члена речення (*Потім учотирьох ішли в кухню спати* (М. Хвильовий). Із цих чотирьох частиномовних зон функціонування інфінітива найпродуктивнішими є дві: зони дієслова й іменника. І. Р. Вихованець зазначає, що іменникове функціонування інфінітива в ієрархії його синтаксичних позицій посідає перше місце, а його дієслівне функціонування реалізується за допомогою аналітичних синтаксичних морфем або модальних чи фазових модифікаторів [2, с. 81–82].

Інфінітив і особове дієслово, до якого він прилягає, можуть виражати дію того самого або ж різних суб'єктів. Розрізняють інфінітив об'єктний і суб'єктний. У «Словнику лінгвістичних термінів» їх пояснюють як інфінітив об'єкта й інфінітив суб'єкта. Інфінітив об'єкта — придієслівний інфінітив, який підпорядкований дієслову із спонукальним значенням, означає дію іншої особи, ніж особова форма дієслова, і виконує роль додатка. Інфінітив суб'єкта — придієслівний інфінітив, який стосується того ж суб'єкта дії, що й особова форма, від якої залежить інфінітив, і в реченні є частиною складеного присудка [4, с. 98]. Суб'єктний інфінітив може виконувати й інші функції.

Як другорядний член інфінітив найчастіше виступає в ролі додатка. Здебільшого таку функцію виконує об'єктний інфінітив, залежний від дієслів із значенням волевиявлення (наказ, порада, побажання та ін.), прохання, навчання, а також від дієслів деяких інших семантичних груп, зокрема від дієслів *дати, подати, нести, допомагати, заважати, мати*, напр.: *Хлопець попросив Марійку підійти ближче і допомогти йому перев'язати рану* (О. Слісаренко).

О. О. Шахматов наголошував, що оскільки інфінітив за походженням є непрямым відмінком віддієслівного іменника, то й споконвічна функція його в реченні — додаток [18, с. 41]. О. М. Пешковський не вживав терміна «додаток», однак вказував на синтаксичну близькість інфінітива до додатка [11, с. 29]. Специфічність інфінітивного додатка спонукала О. О. Шахматова застосувати для такого інфінітива термін «додатковий дієслівний член» [8, с. 48].

Сама назва «другорядний член речення» впливає зі структури речення, а не з його змісту, бо інфінітив, функціуючи в ролі другорядного члена речення, є водночас й одним із носіїв основного значення, напр.: *Боюся ще, мій голубе, серце поховати* (Т. Шевченко, с. 208). За відсутності інфінітива-дodatка наведене речення не можна вважати закінченим.

Інфінітив у функції додатка найвиразніший у сполученні з дієсловами волевиявлення, дія яких спрямована на об'єкт-предмет, а інфінітив не виражає дії цього ж дієслова, бо знаходиться з ним в об'єктних відношеннях. Наприклад: *І наказав Горбуша йому розкопати Захаркову могилу, спалити прах, а попіл вистрілити з гармати, щоб розвіявся по вітру* (В. Нестайко, с. 75). У наведеному реченні об'єктом, на який спрямована дія того, хто говорить, є особа *йому*, що одночасно є суб'єктом дії, вираженої інфінітивами. Отже, у кожному реченні інфінітив має свій суб'єкт, який із суб'єктом основного дієслова може не збігатися, а тому такий інфінітив виконує функцію додатка.

Інфінітив може мати об'єктне значення при дієсловах або дієслівних формах у двоскладному чи односкладному реченні із семантикою:

волевиявлення (наказ, порада, побажання тощо), як-от: *наказати, умовити, примусити, загадати, заставити, просити, запросити, дозволити, доручити, заборонити, заказати, не дати, веліти, запропонувати, заповідати* тощо. Наприклад: *Старий Кайдаш зняв шапку, тричі перехрестився і пішов до церкви, загадавши синам **ладнати** два вози з рублями для возовиці* (І. С. Нечуй-Левицький, с. 28).

Об'єктний та суб'єктний інфінітиви є формами повнозначних дієслів, які обов'язково вимагають інших повнозначних слів для реалізації певної семантики, а саме обов'язкових поширювачів із певним семантико-граматичним значенням.

Об'єктний інфінітив, дія якого не збігається з дією дієвідмінюваної форми дієслова, уживаний із дієсловами таких семантичних груп: 1) на позначення наказу, напр.: *А тих усіх, три тисячі під Дубно, Ярема-князь **добити наказав*** (Т. Шевченко, с. 64); ***Положили** одностайне **стати** Против Гуса. І на Констанці всіх ворон **скликати** та **стерегти** якомога і зверху і здолу* (Т. Шевченко, с. 217); 2) поради, побажання, прохання, запрошення, умовляння, напр.: *Чи бачиш, он огонь горить, А пан лежить собі, читає І **просить пити*** (Т. Шевченко, с. 377); 3) процеси навчання, повчання, напр.: *Старий батько іде рядом, **наставляє** сина ... старших **шанувати**, товариство поважати* (Т. Шевченко, с. 65); *Оксано ... Кого ти без мови, без слова **навчила** очима, душею, серцем **розмовлять*** (Т. Шевченко, с. 23).

Виконувати функцію інфінітивного додатка можуть і суб'єктні інфінітиви, що сполучаються з дієсловами певних семантичних груп, для яких характерна значеннєва повнота і, на відміну від допоміжних фазових чи модальних дієслів, вони не потребують доповнення своєї семантики предикативним поширювачем. Зазвичай додатками є інфінітиви біля повнозначних дієвідмінюваних дієслів зі значенням домовленості, наміру виконати дію, емоцій і почуттів, мислення тощо, напр.: *Запанував та й думав шляхту **приборкати** трошки ...не зумів* (Т. Шевченко, с. 64) – пор.: *Запанував та й думав, що шляхту **приборкає** трошки ...не зумів* (наявність об'єктної семантики підтверджена трансформацією інфінітива в підрядну з'ясувальну частину).

Сполучаючись із модальними дієсловами на позначення суб'єктивно-емоційної оцінки на кшталт *любити, полюбляти, ненавидіти, боятися, надіятися, соромитися, вчитися* та зі значенням волевиявлення *мріяти, бажати, жадати, готуватися*, інфінітив виконує подвійну функцію: позначає дію суб'єкта та об'єкт дії, вираженої дієвідмінюваною дієслівною формою, напр.: *Чи не **бажаєте відпочити** з дороги, а я тимчасом навідаюсь до Д[егтярів]: я ж там домовий лікар* (Т. Шевченко, с. 87); *Він наче соромився або **боявся висловити** мені щиро те, що його мучило, а його щось дуже мучило* (Т. Шевченко, с. 138). Погоджуємося з думкою Л. В. Шитик, що проміжне розташування інфінітива в зоні перехідності вмотивоване його функціонуванням у ролі синкретичного члена речення з предикативно-об'єктним значенням при повнозначних дієсловах із модальною семантикою, якщо вони вжиті не безпосередньо біля інфінітива [20, с. 68], напр.: ***Не бажав би** й собі **мати** кращих дітей, як ваші діти* (Т. Шевченко, с. 134).

Інфінітив при дієслівних формах, що мають загальне значення волевиявлення і передають вимогу, констатацію якоїсь дії, повідомлення, вживаються у такій же синтаксичній функції, як і іменники. Наближенню інфінітива у функції додатка до іменника у цій же функції сприяє те, що інфінітиви, коли при них відсутній об'єкт, стоять після перехідних дієслів і вживаються в реченні замість іменника у функції

прямого об'єкта, тобто додатка. Наприклад: *А вечеряти хіба не даєш?* (В. Нестайко, с. 89); *Дай вже водиці напиться...* (І. С. Нечуй-Левицький, с. 81).

У наведених реченнях інфінітиви своїм значенням і функцією близько стоять до іменників цієї ж основи (*вечеряти* — *вечеря*), а тому вони своєю функцією співвідносні з іменниками у знахідному відмінку прямого суб'єкта (*приготувала вечерю*) і родовим неповного об'єкта (*подайте води*), однак значення інфінітивів ширше, ніж співвідносних з ними іменників.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, правильне граматичне обґрунтування статусу інфінітива в системі частин мови слід будувати на послідовному врахуванні формально-синтаксичного і семантико-синтаксичного його функціонування, оскільки саме від розуміння походження неозначеної форми дієслова залежить правильне визначення його синтаксичної функції в реченні.

Інфінітив у сучасній українській мові характеризується здатністю виконувати різноманітні синтаксичні функції, що зумовлюються як його граматичною природою, так і особливістю походження та роллю в історії розвитку деяких дієслівних конструкцій. Інфінітив у функції додатка вживається з дієсловами, значення яких — передавати волю, вплив одних осіб на інших (об'єктний інфінітив). Додаткова функція суб'єктного інфінітива залежить від лексико-семантичної достатності присудка та значення самого інфінітива. Суб'єктні інфінітиви у сполученні з повнозначними дієсловами модальної семантики уможливають подвійну кваліфікацію: як частини складеного дієслівного присудка або як додатка, тобто функціують у ролі синкретичного члена речення з предикативно-об'єктним значенням. Функцію додатка може виконувати як об'єктний, так і суб'єктний інфінітив, причому продуктивнішим є перший тип. У мові художніх творів потужно представлено інфінітиви в різних функційних виявах, що прогнозує перспективу подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел

1. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка / Н. С. Валгина. — М. : Высшая шк., 1973. — 439 с.
2. Вихованець. І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Р. Вихованець. — К. : Наук. думка, 1988. — 255 с.
3. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. — К. : Наук. думка, 1992. — 224 с.
4. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. — К. : Вища шк., 1985. — 360 с.
5. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. — Ч. 1. — К. : Вища шк., 1972. — 402 с.
6. Загнітко А. П. Український інфінітив у структурі простого речення : типологія функцій і семантика / А. П. Загнітко // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. — Львів, 2004. — Вип. 34. — Ч. 1. — С. 3–10.
7. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові : [монографія] / Н. Л. Іваницька. — К. : Вища шк., 1986. — 275 с.
8. Іваницька Н. Л. Синтаксис простого речення. Складні випадки аналізу / Н. Л. Іваницька — К. : Вища шк., 1989. — 63 с.
9. Казимиrowa І. А. Семантичні основи синтаксичного аналізу інфінітива у придієслівній позиції / І. А. Казимиrowa // Мовознавство. — 1992. — № 5. — С. 56–60.
10. Кротевиw Є. В. Словник лінгвістичних термінів / Кротевиw Є. В., Родзевиw Н. С. — К. : Вид-во АН УРСР, 1957. — 236 с.

11. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 511 с.
12. Півторак Г. П. Форми інфінітива в українській мові / Г. П. Півторак // Мовознавство. – 1968. – № 4. – С. 25–36.
13. Півторак Г. П. Інфінітив / Г. П. Півторак // Українська мова. Енциклопедія / Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000. – С. 211–212.
14. Русанівський В. М. Дієслово // Граматика української мови: Морфологія / Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. – К. : Либідь, 1993. – С. 157– 242.
15. Слинько І. І. Інфінітив у функції другорядних членів речення / І. І. Слинько // Українська мова і література в школі. – 1961. – № 6. – С. 21–37.
16. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
17. Современный русский литературный язык: учеб. для филол. спец. пед. ин-тов / П. А. Лекант. – М. : Высшая шк., 1988. – 416 с.
18. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – Л. : Учпедгиз, 1941. – 620 с.
19. Швець І. Р. Синтаксичні функції інфінітива в сучасній українській літературній мові / І. Р. Швець. – Одеса : Вид-во Одеського ун-ту, 1972. – 58 с.
20. Шитик Л. В. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові : [монографія] / Л. В. Шитик; [відп. ред. К. Г. Городенська]. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 474 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Нестайко В. Тореадори з Васюківки / В. Нестайко. – К. : Веселка, 1990. – 495 с.
2. Нечуй-Левицький І. С. Кайдашева сім'я. Повість / І. С. Нечуй-Левицький. – К.: Дніпро, 1980. – 237 с.
3. Шевченко Т. Кобзар / Т. Шевченко. – К.: Держ. вид-во худ. л-ри, 1960. – 538 с.

References

1. Valgina, N. S. Syntaksis sovremennogo russkogo yazyka [Syntax of the modern Russian language] / N. S. Valgina. – Moskva: Vysshaya shkola, 1973. – 439 s.
2. Vyhovanets, I. R. Chastyny movy v semantyko-gramatychnomu aspekti [Parts of speech in semantic and grammatical aspect] / I. R. Vyhovanets. – Kyiv: Naukova dumka, 1988. – 255 s.
3. Vyhovanets, I. R. Narysy z funktsional'nogo syntaksysu ukrains'koi movy [Essays on functional syntax Ukrainian language] / I. R. Vyhovanets. – Kyiv: Naukova dumka, 1992. – 224 s.
4. Ganych, D. I. Slovnyk lingvistychnykh terminiv [Glossary of linguistic terms] / D. I. Ganych, I. S. Olijnyk. – Kyiv: Vyshcha shkola, 1985. – 360 s.
5. Zhovtobryuh, M. A. Kurs suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Course of modern Ukrainian literary language] / M. A. Zhovtobryuh, B. M. Kulyk. – Ch. 1. – Kyiv: Vyshcha shkola, 1972. – 402 s.
6. Zagnitko, A. P. Ukrainskyj infiniriv u strukturi prostogo rechennya: typologiya funktsij i semantyka [Ukrainian infinitive in the structure of the simple sentence: typology features and semantics] / A. P. Zagnitko // Visnyk L'vivskogo universytetu. Seriya filologichna. – L'viv, 2004. – Vyp. 34. – Ch. 1. – S. 3–10.
7. Ivanyts'ka, N. L. Dvoskladne rechennya v ukrainskij movi: monografiya [Two-part sentence in Ukrainian] / N. L. Ivanyts'ka. – Kyiv: Vyshcha shkola, 1986. – 275 s.

8. Ivanyts'ka, N. L. Syntaksys prostogo rechennya. Skladni vypadky analizu [The syntax of a simple sentence. Complex cases analysis] / N. L. Ivanyts'ka. – Kyiv: Vyshcha shkola, 1989. – 63 s.
9. Kazymyrova, I. A. Semantychni osnovy syntaksychnogo analizu infinityva u prydiyeslivnij pozytsii [Semantic foundations parsing the infinitive in prydiyeslivnij position] / I. A. Kazymyrova // Movoznavstvo. – 1992. – №5. – 2001. – S. 56–60.
10. Krotevych, Ye. V. Slovnyk lingvistychnyh terminiv [Glossary of linguistic terms] / Ye. V. Krotevych, Rodzevych N. S. – Kyiv: Vyd-vo AN URSR, 1957. – 236 s.
11. Peshkovskij, A. M. Russkij yazyk v nauchnom osveshchenii [Russian syntax in a scientific light] / A. M. Peshkovskij. – Moskva: Yazyki slavyanskoj kul'tury, 2001. – 511 s.
12. Pivtorak, G. P. Formy infinityva v ukrains'kij movi [Forms infinitive in Ukrainian] / G. P. Pivtorak. – Movoznavstvo. – 1968. – № 4. – S. 25–36.
13. Pivtorak, G. P. Infinityv [Infinitive] / G. P. Pivtorak // Ukrains'ka mova. Entsyklopediya / Rusanivs'kyj V. M., Taranenko O. O, Zyablyuk M. P. ta in. – Kyiv : Ukr. Entsyklopedia, 2000. – S. 211–212.
14. Rusanivs'kyj, V. M. Dyeslovo [Verb] // Gramatyka ukrains'koi movy: Morfologiya / Bezpoyasko O. K., Gorodens'ka K. G., Rusanivs'kyj V. M. – Kyiv : Lybid', 1993. – S. 157– 242.
15. Slyn'ko, I. I. Infinityv u funktsii drugoryadnyh chleniv rechennya [Infinitive in the function of the sentence the minor] / I. I. Slyn'ko // Ukrains'ka mova i literatura v shkoli. – 1961. – № 6. – S. 21–37.
16. Slyn'ko, I. I. Syntaksys suchasnoi ukrains'koi movy: Problemni pytannya [Syntax modern Ukrainian language: Challenges] // I. I. Slyn'ko, N.V. Gujvanyuk, M. F. Kobylyans'ka. – K: Vyshcha shkola, 1994. – 670 s.
17. Sovremennyj russkij literaturnyj yazyk [The modern Russian literary language]: uchebnik dlya filologicheskikh spetsial'nostej ped. Institutov / P. A. Lekant. – Moskva : Vyshchaya shkola, 1988. – 416 s.
18. Shahmatov, A. A. Syntaksys russkogo yazyka [Syntax of the Russian language] / A. A. Shahmatov. – L.: Uchpedgiz, 1941. – 620 s.
19. Shvets, I. R. Syntaksychni funktsii infinityva v suchasnij ukrains'kij literaturnij movi [Infinitive syntactic function in modern Ukrainian literary language] / I. R. Shvets. – Odesa : Vyd-vo Odeskogo un-tu, 1972. – 58 s.
20. Shytyk, L. V. Synhronna perehidnist' syntaksychnyh odynts v ukrains'kij literaturnij movi [Synchronous transitional syntactic units in Ukrainian literary language]: [monografiya] / L. V. Shytyk; [vidp. red. K. G. Gorodens'ka]. – Cherkasy : Vydavets Chabanenko Yu. A., 2014. – 474 s.

List of Data Sources

1. Nestajko, V. Toreadory z Vasyukivky / V. Nestajko. – K: Veselka, 1990. – 495 c.
2. Nechuj-Levyts'kyj I. S. Kajdasheva simya. Povist. – K: Dnipro, 1980. – 237 c.
3. Shevchenko, T. Kobzar / T. Shevchenko. – K: Derzh.vid-vo khud.lit., 1960. – 538 c.

ОБЪЕКТНЫЕ И СУБЪЕКТНЫЕ ИНФИНИТИВЫ В РОЛИ ДОПОЛНЕНИЯ

Н. Ф.Грозян

Аннотация. В статье определен статус инфинитива в системе языка, выяснено специфику объектного и субъектного инфинитивов. Формально-синтаксическое использование инфинитива детерминировано исполнением

синтаксических функций четырех частей речи. Проанализировано употребление объектного инфинитива в роли дополнения и обозначена его связь с глаголами со значением волеизъявления, просьбы и др. Инфинитив выполняет двойную функцию – как объекта и субъекта действия, сочетаясь с модальными глаголами для обозначения субъективно-эмоциональной оценки.

Ключевые слова: объектный инфинитив, субъектный инфинитив, грамматическое обоснование статуса, синтаксическая функция, дополнение, междучастеречная форма

OBJECTIVE AND SUBJECTIVE INFINITIVE IN THE ROLE OF OBJECT

N. F. Hrozyan

Abstract. The article clarified the status of the infinitive in the language system, specific features two types of infinitive, object and subjective. Formal syntactic use deterministic performance infinitive syntactic functions of the four parts of speech. Author determined the use of the infinitive as object the application and outlines its relationship with verbs with the meaning of the will, so request. Infinity has a dual function – both subject and object actions being combined with modal verbs to describe subjective emotional evaluation.

Among the problems that are representative in terms of functional aspects of language are syntactic operation infinitive.

Purpose of the article – to analyze the status of the infinitive in the language and its origin, characterized the operation as a specific mizhchastynomovnoyi infinitive form as an application.

The problem of the status of the infinitive and its origin investigated and yellow bellies M. A. Zovtobruch, B. M. Kulik, V. M. Rusanivsky and I.R. Shvets. Special attention is paid to linguistic literature infinitive syntactic functions as the main parts of the sentence (N. Valhina, N. L. Ivanytska, I. R. Shvets et al.). Thoroughly developed science grammatical theory of syntactic distinction of subject and object infinitive. Infinitive syntactic function as the secondary parts of the sentence devoted to individual study (I. I. Slynko, I. R. Shvets et al.).

I. R. Vychovanets that a set of grammatical features infinitive largely fixed by grammatical sphere noun than a verb. The scientist says that thus becomes infinitive syntax features case (nominative or accusative), which is the most important grammatical category noun.

The distinguishing feature of formal syntactic use of the infinitive is that it can perform all four common features, syntactic functions that four parts of speech. Infinitive noun functioning in its syntactic hierarchy ranks first position and its verb operation implemented through syntactic morpheme analysis or modal or phase modifiers.

There infinitive object and subjective. The "Dictionary of linguistic terms" to explain the infinitive as object and subject of the infinitive. Infinity facility – prydiyeslivnyy infinitive, which is subordinate to the causative verb meaning, means the action of another person than the personal record form of the verb, and serves as the application. Infinity subject – prydiyeslivnyy infinitive, concerning the same subject actions and personnel form, on which the infinitive, and the sentence is part of a composite predicate. Subject infinitive can perform other functions.

Object infinitive acts as an application. It depends on the will of verbs with value (order, advice, suggestions, etc.), requests, training, and some other verbs of semantic groups of verbs particular date, present, bear, help, prevent, to have more. Connecting with modal verbs to describe subjective emotional evaluation like love, enjoy, hate, fear, hope, hesitate, to learn the value and the will to dream, wish, prepare infinitive has a dual function: subject and indicates action object of action expressed diyevidminyuvanoyu verb form.

Thus, the infinitive is a special grammatical form with no clear morphological characters. Infinitive in the function of the application is used with verbs whose meaning – will pass, the impact of one person to the other (object infinitive). Additional function depends on the subjective infinitive lexical-semantic predicate adequacy and value of the infinitive. The subject of the infinitive in combination with full-blown modal verbs semantics allow dual qualification as part of the compound verbal predicate or as an application that is as syncretic feature existed, I'm of the sentence with predicate-object value. The function of the application can perform both object and subjective infinitive, and productive is the first type.

Keywords: object infinitive, subject infinitive, grammatical study status, syntactic function, object, form for different parts of speech

УДК 811.161.2'373.23

ЕПОНІМІЧНІ ТЕРМІНИ: ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПАМ'ЯТІ НАРОДУ

М. М.ТЕЛЕКИ, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов

**Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет», (м. Чернівці)**
E-mail: mariateleki@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто епонімічні терміни, компонентами яких є прізвища вчених українського походження та тих, хто працював на українських землях у різні часи.

Актуальність розвідки зумовлена необхідністю опису та аналізу термінологічних одиниць у лінгвокультурологічному та лінгвоісторичному аспектах, що функціонують в українській мові, утворених на основі власних імен осіб, які практикували на українських землях.

Мета статті – аналіз та опис епонімічних термінів на позначення наукових понять, що висвітлюються у мікросистемах клінічної медичної та гістологічної термінологій як засобу збереження культурно-історичної інформації і пам'яті українського народу. У праці схарактеризовано їхній лінгвокультурологічний та лінгвоісторичний потенціали; вивчено структурну специфіку українських термінів-епонімів.

Дослідження утверджує висновки мовознавців про те, що епонімічні терміни, компонентом яких є прізвища вчених – вихідців з українських земель, є частиною термінологічної системи. Словосполучення володіють власними моделями і структурно-типологічними характеристиками. Епонімічні терміни, відображаючи мовну та позамовну діяльність людей, мають здатність висвітлювати накопичення духовного і матеріального досвіду народів, еволюцію наукової думки, першість країни у винаходах; нагромаджують в собі конотації національно-культурного і географічного змісту; є хранителями культурно-історичної інформації і пам'яті українського народу.

Подальші розвідки епонімічних термінів інших мікротерміносистем, що висвітлюють власні імена вчених, уписаних в історію українських медичних наук, сприятимуть розвиткові особливих принципів лексикографічної обробки з урахуванням у семантиці термінів культурологічних та історичних чинників.